

Granskning:

"Utan spaning, ingen aning"

– Så lever Göteborgs EU-medborgare på gatan

Vi ser dem varje dag. Men ingen vet hur många de är. Ingen vet heller om de är utsatta för brott eller hur de mår. De fattigaste EU-medborgarna lever på gatorna i Göteborg och det är ingen som vet hur man ska hjälpa dem.

ILLUSTRATIONER: EMMA GLASER

PERSONGALLERI

Adam

EU-medborgare från Rumänien som berättade om sin mamma

Alexandra

EU-medborgare från Rumänien som vi träffade på Frälsningsarméns verksamhet Famnen

Andrea

EU-medborgare från Rumänien som sitter och tigger på ett torg i centrala stan

Anna

EU-medborgare från Rumänien som vi träffade på Frälsningsarméns verksamhet Famnen

Bjarne Öhman

Områdeschef på stöd & försörjning vid socialkontoret i Östra Göteborg

Britt Svenberg

Polis, människohandelsgruppen region Väst

Christel Aronsson

Socialkonsulent på Frälsningsarmén i Göteborg

Claes Ling-Vannerus

Nationell samordnare för utsatta EU-medborgare på Länsstyrelsen i Stockholm

Cosmina

EU-medborgare från Moldavien som vi träffade i östra Göteborg & bor med sin man i tält

Crina

EU-medborgare från Rumänien som vi träffade i ett tältläger

Daniela

EU-medborgare från Bulgarien som säljer stickade strumpor och kan ta emot pengar via Swish

Daniel Åman

Projektleddare på Räddningsmissionen i Göteborg

Dorina

EU-medborgare från Rumänien som vi träffade på Frälsningsarméns verksamhet Famnen

Illinca

EU-medborgare från Rumänien som blev lovad jobb i Sverige, men blev lämnad på centralstationen

Jakob Hedlund

Göteborgare som lånar ut sin swish till Todorka

Kajsa Wahlberg

Kriminalkommissarie & polisens nationella rapportör i frågor rörande människohandel

Lonela

EU-medborgare från Rumänien som vi träffade i södra Göteborg & visade ett foto från ett bröllop i Rumänien

Madeleine Sundell

Jurist & nationell samordnare för Frälsningsarméns arbete mot människohandel

Maria

Utsatt EU-medborgare från Bulgarien som är i riskzon för att bli utsatt för brott

Michaela

EU-medborgare från Rumänien som vi träffade på Frälsnngsarméns verksamhet Famnen

Mirela

EU-medborgare från Rumänien som berättar om sitt liv i Göteborg & som återkommer flera gånger i texten

Nevana

EU-medborgare från Bulgarien som vi träffade i en gångtunnel.

Nina Miskovsky

Kommunlråd för Moderaterna i Göteborg & ordförande för Social resursnämnd

Ragnhild Ekelund

Samordnare på Social resursförvaltning

Sterocha

EU-medborgare från Rumänien som vi träffade på Frälsningsarméns verksamhet Famnen

Todorka

EU-medborgare från Bulgarien som lånar Jakobs Swish

Första gången vi träffar Maria är i oktober, då kylan ännu inte hunnit gripa tag i Göteborg. Hon sitter i ett av stans finaste kvarter och varje dag passerar tusentals människor på väg till jobb och skola. Maria sitter ensam. Vi stannar till och frågar om hon har Swish. Hon skakar på huvudet. Vi beklagar och går vidare. Utom synhåll för Maria tittar vi på varandra. Hennes tillstånd ger en obehaglig magkänsla. Den skulle senare visa sig stämma.

DET BÖRJADE MED ETT rykte. Ett rykte som sa att personer använder Swish för att kontrollera och utnyttja EU-medborgare som tigger. Är det sant? Vilka är personerna bakom? Och hur ser situationen ut för de EU-medborgare som lever på Göteborgs gator?

När Rumänien och Bulgarien, två av Europas fattigaste länder, gick med i EU 2007, ändrades gatubilden i stora delar av Europa. Till Göteborg kom en ström av människor för att tigga. Och redan från början väcktes misstankar om att alla inte kom hit helt frivilligt.

Sedan 2004 är all form av människohandel förbjuden i Sverige. Den 1 juli 2018 tillkom också en ny lag som gör det straffbart att utnyttja någon genom bland annat tvångsarbete och tiggeri. Det kallas för människoexploatering.

Madeleine Sundell är jurist och leder Frälsningsarméns arbete mot människohandel.

– Det handlar om kontroll och maktutövning. De utsatta har kanske fått hjälp med resan hit, någon slags mat och har fått tak över huvudet. Framme i Sverige får de sedan veta att de har skulder på tusentals kronor till dem som tvingat eller lurat hit dem, säger hon.

Hon förklarar att de utsatta kan bli hotade med att de inte kommer bli fria förrän de betalat tillbaka sin skuld. Ibland finns också hot mot deras familjer och barn i hemlandet.

– Det får stora personliga och ekonomiska konsekvenser för de utsatta och deras familjer.

I en gångtunnel i centrala stan sitter Nevana hopkrupen mot betongväggen. Runt henne är det konstant rörelse men hon sitter stilla. Med en kraftansträngning lyfter hon muggen mot strömmen av människor, men låter den snart falla igen. Några ger henne ett par mynt. De flesta håller blicken fäst framåt och skyndar sig vidare. Hon är från Bulgarien, kan varken svenska eller engelska och skakar frenetiskt på huvudet, vill inte svara på frågor.

VAD INNEBÄR FRI RÖRLIGHET INOM EU?

Den 1 maj 1999 trädde Amsterdamfördraget i kraft. Det innebär ett samarbete som ska underlätta den fria rörligheten i Europa.

Alla medborgare i EU har rätt att röra sig fritt mellan unionens länder. Medborgarna får lov att uppehålla sig i ett annat EU-land i tre månader i taget, sedan är det dags att åka tillbaka till hemlandet.

Under de här månaderna har varje enskild person ett eget ansvar att planera sitt boende och hemresa. Åtta år efter Amsterdamfördraget trädde i kraft, anslöt sig Bulgarien och Rumänien till den Europeiska unionen. De är idag, 12 år senare, två av de fattigaste nationerna i unionen.

Källa: Europeiska Unionen, regeringen & utlänningslagen

TIOTALET ÄR SNART SLUT. I Göteborg väntar den tredje solfattigaste novembermånaden någonsin och mobillådan kommer att bli årets julklapp. Förra året tog Moderaterna och Alliansen över makten för första gången på 24 år i Göteborg.

Utanför en butik i utkanten av centrum sitter Mirela. Där brukar hon sitta varje dag mellan klockan nio på morgonen och klockan sex på kvällen. Det är samma plats som hon satt på när hon kom till Sverige för första gången för fem år sedan. Det är hennes ställe, hennes arbetsplats. Ibland hälsar hon på dem som går in i butiken, ibland kollar hon ut i luften. För henne är det viktigt att inte vara för påträngande. Hon jobbar istället med att bygga upp relationer med dem som kommer till butiken.

– Svenskarna är för det mesta snälla. Men vissa är elaka. De kan spotta och sparka på mig, men jag argumenterar inte emot. De flesta är som sagt snälla.

Mirela har tidigare bott i tältläger och på ett härbärge, men nu bor hon hemma hos en kvinna som hon har lärt känna genom att tigga utanför butiken. Kvinnan är på semester, och Mirela har fått låna hennes nycklar.

– Hon vet att det går att lita på mig. Jag sköter mig bra och stjälar inte.

Vid en annan butik närmare centrum sitter Todorka. Till skillnad från Mirela kan hon både skriva och läsa på sitt hemspråk. Genom att lyssna, prata med och imitera de personer som handlar i butiken har hon även lärt sig att prata lite på svenska. Todorkas dröm är att få ett arbete. Under flera år har hon skickat sitt CV till olika

restauranger och städfirmor, men utan resultat.

– Ett jobb hade varit bättre än att sitta här. Alla säger att jag måste kunna skriva och läsa svenska, men jag har inte tid att lära mig det för jag måste sitta här och få in pengar till min familj.

Både Mirela och Todorka kom till Sverige, precis som många andra rumäner och bulgarer, i hopp om att kunna försörja sig och sina familjer. Men att hitta ett arbete visade sig vara svårt och att tigga blev en utväg som lönade sig mer.

Utanför en mataffär i östra Göteborg vilar Cosminas blick i asfalten. I hennes knä ligger ett inramat fotografi på hennes barn som är kvar i Moldavien. När någon går förbi tittar hon upp med ett svagt leende och säger hej. Cosminas son fyller år den 8 december och hon vill ha hjälp med att köpa en present till honom.

Det spelar ingen roll att det regnar och är kallt. Cosmina sitter här varje dag från morgon till kväll. När hon är klar för dagen sätter hon sig på spårvagnen till Mölndal, där hon och hennes man bor i ett tält.

GÖTEBORGS STAD HAR DET yttersta ansvaret för de personer som vistas i kommunen, oavsett om de bara är här på besök i tre månader eller har bott här i hela sitt liv. Det står skrivet i socialtjänstlagen och betyder bland annat att alla har rätt till hjälp i akuta situationer.

Göteborg är uppdelat i tio olika stadsdelar. Varje stadsdel har ansvar för sina respektive invånare. I varje stadsdel finns en socialtjänst och det är de som har det yttersta ansvaret för att ingen i kommunen far illa.

Om en EU-medborgare kommer till socialtjänsten och säger att hen behöver hjälp, gör socialtjänsten först en utredning om personen har uppehållsrätt eller inte. Om personen inte har uppehållsrätt är det bara ett akut nödbistånd som beviljas. På socialtjänsten i Östra Göteborg arbetar Bjarne Öhman. Han är områdeschef på Stöd och försörjning.

– I praktiken är nödbiståndet en bussbiljett hem. Vi har alltid det yttersta ansvaret för de som vistas i vår kommun, men regelverket är som det är och det är tydligt. Utan uppehållsrätt har man inte tillgång till socialtjänstsystemet och måste åka tillbaka till sitt hemland för hjälp, säger Bjarne Öhman.

En del av de som kommer till Sverige för att tigga bygger gemensamma tältläger i skogsdungar. Det är tillåtet att tälta något enstaka dygn i naturen enligt allemansrätten, men den som vill sova på samma plats under en

SÅ GICK VÅR UNDERSÖKNING TILL

Undersökningen är gjord i Göteborgs stad. För att ha så stor chans som möjligt att träffa på EU-medborgare som tigger riktade vi in oss på mataffärer, systembolag, torg, köpcentrum och gågator.

Vi utgick från kommunens kartor över primärområdena i Göteborg. Innan vi gick ut så kollade vi upp vilka platser vi skulle besöka i varje primärområde.

För att kunna säga något om våra samtal med EU-medborgarna som tigger hade vi ett par frågor som vi ställde under varje samtal, till exempel om personen kunde ta emot pengar via Swish.

Efter att vi hade varit ute på gatorna så dokumenterade vi platserna där vi hade träffat någon som tiggde, men även de platser vi inte hade träffat någon. Dessa platser besökte vi en andra gång för att försäkra oss om att vi inte missade någon.

Innan vi aktivt gick ut för att prata med EU-medborgare som tigger så testade vi våra frågor. Det gjorde vi den 21 september och då träffade vi två personer. Sedan startade vi undersökningen den 22 oktober och höll på fram till den 10 december.

När vi hade varit ute i hela Göteborg och pratat med de som tigger så valde vi att besöka vissa en andra gång tillsammans med en tolk. De samtal gav oss en djupare inblick i deras liv.

Vid ett fåtal tillfällen har vi även genomfört spaningsarbete för att försöka bekräfta obekräftade uppgifter.

Totalt har vi pratat med 86 stycken EU-medborgare som sitter och tigger på Göteborgs gator.

längre tid måste be om lov hos markägaren. Mellan 2014 och 2018 avhyste Göteborgs stad 440 illegala boplatser. Avhysningarna har kostat kommunen 2 871 000 kronor. Bland de här avhysningarna räknas också boplatser upprättade av papperslösa.

– När vi upptäcker att det finns ett migrantläger i vår stadsdel går vi ut och tittar så att det inte finns några barn som far illa. Det är väl det man kan säga att vi gör uppsökande, säger Bjarne Öhman.

I en skogsdunge, mitt i ett stort industriområde, med fabriker, motorvägar, affärer och ett stort ölbryggeri ligger tältlägret. Det tar bara några minuter att ta sig dit från bilvägen. Solen har precis gått upp och marken är täckt av bruna löv. Bakom träden skymtar tälten. De står tätt intill varandra, placerade som en halvmåne, täckta av presenningar och gammal vadd för att hålla borta regn och kyla. En bit därifrån ligger köksredskap och mellan två träd hänger en tvättlina med kläder på.

Från ett av tälten kommer en kvinna ut. Hon är nyvaken och håller sin kofta tätt mot kroppen. Hon heter Crina, har tre barn hemma i Rumänien och kom till Sverige för första gången för fem år sedan. Med hjälp av stearinljus håller de sig varma. Hon trivs inte i att bo i tältläger och berättar också att polisen har besökt lägret, att de då blev fotograferade och fick skriva under ett papper. Men Crina verkar lugn. Hon förstod det som att de skulle få stanna kvar.

FRÅN ENTRÉN TILL SOCIAL resursförvaltning hörs ett sorl. Klockan närmar sig tio och förmiddagens kaffepaus är snart slut. Ragnhild Ekelund, som är samordnare på förvaltningen, går ner för spiraltrappan som leder till ett stort café. Det påminner om en Ikea-restaurang.

Utöver varje stadsdels socialtjänst finns också Social resursförvaltning. De arbetar med övergripande uppdrag och frågor som rör hela staden Göteborg. Till exempel bedriver förvaltningen en socialjour, istället för att det ska finnas en socialjour i varje stadsdel. Förvaltningen bygger sin verksamhet utifrån det stöd som önskas av stadsdelarna

– Rent krasst är det så att vi inte ska bygga verksamheter här som stadsdelarna inte vill ha, vi ska inte hitta på något eget, säger Ragnhild Ekelund, samordnare på förvaltningen.

Det är Social resursförvaltning som har i uppdrag att arbeta med EU-medborgarna i Göteborg. I det arbetet samarbetar de med idéburna organisationer i ett så kallat IOP-avtal. Det innebär bland annat att kommunen finansierar en del av Räddningsmissionens och Frälsnings-

I en skogsdunge har ett tältläger växt fram.

Foto: Alice Edwards

Mellan tälten hänger linor med tvätt.

Foto: Alice Edwards

Runt omkring tälten ligger bråte och kläder.

Foto: Alice Edwards

arméns arbete med EU-medborgare. Frälsningsarméns verksamhet om att sprida mer information om bättre hälsa till utsatta kvinnor, ingår bland annat i samarbetet. Men det är information som kvinnorna bara kan ta del av om de själva söker efter den.

– Vi håller på att fundera på om vi kan få fram en webbsida med information till den här målgruppen. Jag tänker att vi måste utgå ifrån att människor är kapabla att söka information. Ibland tror jag att vi väljer att se dem som mindre kompetenta, säger Ragnhild Ekelund.

Det är oktobers sista dag. Månadens hittills soliga väder har bytts ut mot gråa moln som hänger tungt över Göteborg. Utanför en mataffär i stans nordöstra förortsområde sitter Illinca. Hon ger ett nervöst intryck, verkar stressad. Hon skriver sitt telefonnummer på en lapp.

Några dagar senare ringer Illinca. Hon vill ha hjälp att köpa godis som hon kan ta med hem till sin son. Hon berättar också om hur hon blev lovad jobb i Sverige av två bulgariska kvinnor. Men när hon anlände till Göteborgs centralstation lämnade de henne. Det fanns inget jobb. Hon blev lämnad i en stad hon inte känner, med människor som pratar ett språk hon inte förstår. Den första tiden sov hon utombus och var rädd. Hennes enda alternativ var att börja tigga.

FÖR MIRELA ÄR DAGENS höjdpunkt när hon pratar med sina barn hemma i Rumänien. De betyder allt för henne. Hennes mål är att de ska få ett bättre liv, med utbildning och jobb. Ett annat liv än det hon själv har.

– Mitt yngsta barn tar min mamma hand om, men mina tre äldsta barn går i skolan. De trivs bra där. Det är jag väldigt glad över. Jag saknar mina barn. Men jag har egentligen inget annat val än att vara här. Allt som betyder någonting är att mina barn ska få

ett bra liv.

Mirela får ofta ont i kroppen av att sitta still på samma plats hela dagarna, i ryggen och i benen. Hon har aldrig hört talas om att hon som EU-medborgare har tillgång till gratis sjukvård genom projekt som de ideella organisationerna driver i IOP-avtalet. Men hon säger att hon ändå inte brukar gå till doktorn.

– Att bo på härbärgen är den enda hjälp jag fått. Ingen har berättat att det finns någonting annat. Men jag klarar mig bra ändå.

VAD ÄR IOP-AVTAL?

IOP står för idéburet offentligt partnerskap och är en form av avtal som skrivs mellan en eller flera idéburna organisationer och den offentliga sektorn.

De som ingår i Göteborgs stads IOP-avtal riktat mot gruppen EU-migranter och papperslösa är:

- Räddningsmissionen
- Social resursförvaltning
- Frälsningsarmén
- Bergsöns församling
- ABIS

Källa: Göteborgs stad

I EN REDOGÖRELSE FÖR

arbetet med utsatta EU-medborgare, från maj förra året, skriver Social resursförvaltning att de får indikationer om att människohandel kopplat till tiggeri ökar i Göteborg. Det gäller både kvinnor och män. Ragnhild Ekelund är samordnare på förvaltningen.

– När människor kommer till Socialtjänsten så borde man fråga lite mer och inte bara ta för givet att personen måste hem. De borde lyssna in lite mer. Dessutom borde de alltid ha tolk vid utredningar.

Jag tror att det finns en generell osäkerhet bland dem som jobbar med frågorna. Man tänker att EU-medborgare inte hör hit. Där måste vi tänka att de faktiskt visst hör hit och har rätt att vara här, säger hon.

Budgeten för Social resursförvaltning drogs ner i år, vilket innebär att förvaltningen har fått flera miljoner mindre av politikerna i nämnden. Enligt Ragnhild Ekelund ska det röra sig om två miljoner kronor mindre till avdelningen med socialjour och boende, där verksamheten med utsatta EU-medborgare ingår.

– Den nya styrningen vill inte att vi gör så mycket som vi har kunnat göra tidigare. Vi har redan känt av att man dragit ner. De är mer inne på basbehov och övernattning. Men vi har sett att när man jobbar med ett socialt förändringsarbete så har människor skaffat sig arbete. Det är ju dit vi vill komma, säger Ragnhild Ekelund.

Bredvid entrén till ett stort matvarubus intill trafickerade E20 sitter Daniela. Hon ser inte ut att vara äldre än 25 år. Hon sitter på en pall utanför en matbutik och stickar strumpor som hon sedan säljer. Daniela kan även ta emot pengar genom betaltjänsten Swish.

Från jackans innerficka plockar hon fram en lapp med ett nummer nedskrivet. Numret går till en kvinna som bor i närheten som hjälper henne. När Daniela har samlat in 100 eller 200 kronor kommer kvinnan ner, tar ut pengarna och ger dem till henne.

DET VAR GENOM VÄNNER som Todorka först fick höra talas om Sverige. Att det var ett land där hon kunde tjäna bra med pengar och att svenskarna var vänliga. När hon kom för första gången för åtta år sedan, stämde det hon fått höra. Hon pratar om hur fint hon tyckte det var och

Todorka får hjälp av Jakob Hedlund för att samla in pengar via Swish.

hur snälla och glada svenskarna var. Men med tiden har hennes bild av Sverige och svenskarna förändrats.

– Det är färre kompisar och mindre pengar. Det finns fler som är elaka mot mig idag än när jag först kom hit. Människor slänger tuggummi, sparkar och skriker på mig. Jag sitter där och respekterar människor, varför respekterar inte människor mig?

Todorka pratar om de rykten som sprids i Sverige, om att tiggeri är kriminellt organiserat. Det skapar problem för henne.

– Svenskar klumpar ihop oss. De tror att rumäner och bulgarer är samma och att vi är från samma familj och att vi alla är kriminella. Men jag är här helt ensam, säger Todorka.

Det är färre som har kontanter i plånboken idag än när Todorka kom till Sverige. Det har inneburit att hon inte får lika mycket pengar. Många använder sig av digitala betaltjänster, men för det krävs ett svenskt personnummer och bankkonto. För att Todorka ska kunna samla in pengar genom exempelvis Swish behöver hon någon som hjälper henne. Det gör Jakob Hedlund, 29 år, från

Foto: Emmy Westling

Göteborg.
– Han är min bästa vän här, säger Todorka.
Jakob lånar inte bara ut sin Swish, utan har också blivit en viktig del av Todorkas liv i Sverige. De träffades för första gången för tre år sedan – och med tiden har deras relation växt sig starkare. Idag träffas de ungefär två gånger i månaden, fikar, delar historier och pratar om livet.

Några dagar senare, i den centrala gångtunneln, sitter Nevana kvar på samma ställe som sist. Hopkrupen mot betongväggen. Hon berättar att hon bor i en trea med sju andra personer. Hon har varit i Sverige i sju år. Nevana kom i tron om att tjäna pengar genom att plocka svamp och bär, men verkligheten blev en annan. En främmande man som själv tiggde, mötte henne på stationen och sa att det var bättre att tigga istället för att söka jobb.

– Jag vill ändå stanna här. I Bulgarien hade jag varken hus, pengar eller familj. Jag hade ingenting.
När affärerna stänger packar Nevana ihop sina saker och tar bussen ut mot ett av Göteborgs förortsområden. Hon hoppar av, går till ett av lägenhetshusen och ringer på dörrklockan. Hon blir insläppt. Bakom en av persiennerna står en person och spanar ut.

FRÅN VASAGATAN SER INTE Betlehemskyrkan så märkvärdig ut. På insidan gömmer sig korridorer som påminner om katakomber och en kyrka med åtta hörn som är inspirerad från buddhismen. Kyrkan är en av 27 församlingar som driver räddningsmissionens arbete i Göteborg. Räddningsmissionen är en av de organisationer som ingår i samarbetet med kommunen för att arbeta med utsatta EU-medborgare. Daniel Åman är projektledare för Räddningsmissionens arbete.
– Vi kan se det som ett utökat ansvar, det här med att ta hand om utsatta EU-medborgare. Att vi uppfyller vårt åtagande gentemot mänskliga rättigheter, säger han.
I sitt arbete driver Räddningsmissionen bland annat Socialt center. Dit kan EU-medborgare komma sex dagar i veckan för att duscha, äta frukost samt få hjälp med information och kontakt med myndigheter. Daniel Åman uppskattar att verksamheten har ungefär 100 besökare per dag.
– Jag gissar att det är de med fler valmöjligheter som

kommer hit. De som har någon slags tanke med varför de är här och som klarar av att planera lite mer. Om du blir utnyttjad så kanske valmöjligheterna är mindre, säger han.

Lonela sitter vid ingången till en kiosk i södra Göteborg. Hon visar upp ett fotografi, tagen på ett bröllop i Rumänien. På fotografiet står hon tillsammans med sin man. De håller armarna runt varandra. Han har på sig en vit skjorta, hon en lång mörkblå klänning som smälter ihop med det svarta håret som hänger över axlarna. Hon ler när hon tittar på bilden, det var hennes vän som gifte sig. Klänningen fick hon låna.

– Så fin jag var då jämfört med hur jag ser ut idag.
Hon gestikulerar mot sina lager av kläder. Lonela bor i ett tältläger i Göteborg tillsammans med sin man. Medan hon tigger, spenderar han dagarna genom att samla pantburkar. Pengarna skickar de till barnen hemma i Rumänien.

När en äldre kvinna med rullator försöker ta sig in i kiosken, men inte klarar av att öppna dörren, kommer Lonela till undsättning inom loppet av några sekunder. De känner varandra från tidigare möten. Lonela har även lärt känna en av dem som arbetar i kiosken. Han håller koll på henne och hjälper till när någon är elak. Lonela tillhör folkgruppen romer. Hennes familj har varit fattiga i generationer, och hennes föräldrar hade inte råd med utbildning till henne. Hon pratar om den rasism som finns mot det romska folket i Rumänien.
– Det är normalt, säger hon.

NÅGRA ÅR EFTER ATT Bulgarien och Rumänien anslöt sig till EU märkte unionen att rörligheten ökade och att många fattiga i Europa började flytta på sig i större utsträckning. Då startade FEAD-projektet. FEAD är en förkortning för *Fund for European Aid to the Most Deprived* och är en fond som EU:s medlemsländer kan ansluta sig till. Pengarna från fonden ska gå till insatser för utsatta EU-medborgare.
Stora delar av Räddningsmissionens och Frälsningsarméns arbete finansieras idag av den fonden. Men även Social resursförvaltning får pengar genom fonden.

Dorina kommer från Rumänien och är en av de kvinnor som besöker Famnen när de är i Sverige. Foto: Emmy Westling

DET ÄR TIDIGT PÅ morgonen och stämningen är stressig på Famnen, en av Frälsningsarméns verksamheter för utsatta EU-medborgare. Anna står i köket och lagar mat och Alexandra står vid tvättmaskinen medan Sterocha, Michaela och Dorina försöker få plats med all sin packning i en resväska och en i svart sopsäck.
Kvinnorna är från Rumänien och imorgon ska de ta bussen för att fira jul med sin familj i hemlandet. Utöver biljetten får de betala extra för sin packning, tio kronor per kilo. Sterocha visar upp fem fingrar och säger “fifty kilo”. Femhundra kronor packning.
Till Famnen kommer utsatta EU-medborgare för att tvätta, laga mat och värma sig. Till en början var både män och kvinnor välkomna, men idag riktar sig verksamheten enbart till kvinnor. Christel Aronsson är socialkonsulent på Frälsningsarmén och ansvarar för verksamheten på Famnen.
– Vi märkte att det blev en rastgård för män, att de satt och spelade schack medan kvinnorna kom hit snabbt, lagade mat, tvättade och passade upp männen och sedan gick ut för att tigga, säger hon.
För tre år sedan togs därför beslutet om att Famnen skulle vara en plats för bara kvinnor. Den stora verksamheten, för både män och kvinnor, flyttades till Räddningsmissionen.

NÄR KVINNORNA HAR PACKAT klart följer Christel dem till dörren. November har hittills varit ovanligt grå men idag, en av månadens sista dagar, skiner solen. Kvinnorna ger henne varsin kram och går iväg mot Järntorget med sin packning. Christel står kvar i dörren och tittar efter dem. Eftersom kvinnorna åker hem, stänger Famnen för jul.
Enligt Christel brukar de rumänska kvinnorna återkomma till Famnen varje år. De känner varandra sedan tidigare och många är släkt. Ibland söker sig även andra personer till Famnen, men det blir sällan samma regelbundna besök.
– De som kommer hit är stressade över att de måste få ihop pengar till sin familj i Rumänien, men mår ganska bra psykiskt, säger hon.
På frågan om hon anser att Frälsningsarmén får tillräckligt med resurser nickar hon långsamt.
– Ja, hittills har det fungerat. Men det är en ny nämnd och den har börjat dra ner.
Christel skruvar sig på stolen. Efter ett tag tillägger hon:
– Folk sitter och beslutar, men har ingen aning om vad de beslutar ibland. De jobbar där uppe, på en annan nivå och ser inte det jag ser. De borde vara mer i verksamheterna, träffa människorna. Det gäller egentligen alla som

fattar beslut.

Hon påpekar samtidigt att Socialtjänsten brister i uppdraget att se till att alla i kommunen mår bra.

– När vi har det här IOP-avtalet läggs mycket på frivilligorganisationer och kyrkor. Det blir lätt att lägga över ansvaret på oss, säger Christel Aronsson.

De rumänska kvinnorna går mot Järntorget. Det går långsamt eftersom all packning ska med. Dorina har slängt en svart sopsäck över axeln, Michaela bär en ännu större sopsäck genom att vila den på huvudet. Sterotcha och Anna turas om att dra resväskan. Deras händer blir kalla i kylan, men kvinnorna är glada.

Väl framme plockar de upp sina telefoner och visar bilder på sina barn. Sterocha har en femårig son som hon pussar på skärmen. Imorgon väntar en tre dagar lång bussresa.

På en av Göteborgs mest centrala gator sitter Adam lutad mot en husvägg. En meter bort försöker medlemmar i UNICEF få förbipasserande att bli bidragsgivare. Bredvid Adam ligger två kryckor och över benen har han en stor vit filt. Han äter på en korv som han har fått, men spiller ut halva innehållet över sin väska. Adam börjar gråta när han pratar om sin mamma. Hon är hemma i Rumänien och är mycket sjuk.

PROBLEMATIKEN KRING UTSATTA EU-MEDBORGARE sträcker sig utanför Göteborg stad. Sedan 2016 har Länsstyrelsen i Stockholm, med Claes Ling-Vannerus i spetsen, haft ett uppdrag att verka som nationell samordnare när det gäller utsatta EU-medborgare.

Deras främsta uppgift är att fungera som en länk mellan olika aktörer som arbetar med frågan. Uppdraget innebär bland annat att vägleda kommuner, ta reda på vilken hjälp de som jobbar med målgruppen behöver och samla in lägesbilder från landets regioner.

– Vi försöker skapa en bättre samverkan och samordning inom ett väldigt komplex ämne, säger Claes Ling-Vannerus.

Just det uppsökande arbetet ser han som en viktig del för att ta reda på hur läget ser ut. Han menar att det är en målgrupp som inte självmant söker sig till myndigheter för hjälp.

– Utan spaning, ingen aning, säger han.

Andrea rör sig långsamt över ett stort torg mitt i stan. Morgonrusningen är över och har övergått till ett behagligt förmiddags-lugn som vilar över torget. Ibland sätter sig Andrea ner, gnider sig om ryggen. Sedan återgår hon till att be förbipasserande om pengar till sina barn och sin sjuka mamma. I utkanten av torget betraktar en man med svart kavaj och kostymbyxor Andrea. Han röker oavbrutet och går runt i cirklar. Ibland utbyter de några ord, men håller sig mest för sig själva. Båda har varit på torget i flera timmar. När klockan har slagit tolv kommer en storväxt man fram till mannen som röker. De samtalar i ungefär en kvart och utbyter någonting. Andrea fortsätter att röra sig långsamt över torget.

MÄNNISKOHANDEL, OCKSÅ OFTA KALLAT trafficking, innebär att någon blir tvingad, hotad eller lurad till att bli transporterad eller rekryterad i syfte att användas till tvångsarbete, prostitution, tiggeri, eller andra ändamål.

Många gånger sker människohandeln mellan två eller flera olika nationer, men människohandel kan också ske inom en nations gränser. När det gäller människohandel kopplat till tiggeri finns det exempel på personer som kommit till Sverige frivilligt för att tigga för sin egen eller sin familjs överlevnad, väl på plats blir de rekryterade och utnyttjade.

Kajsa Wahlberg är polisens nationella rapportör för människohandel. Foto: Pressbild

Polisens avdelning NOA, nationella operativa avdelningen, och de olika polisregionerna ansvarar för polisens arbete kring människohandel kopplat till tiggeri. Polisregionerna är ansvariga för det operativa arbetet ute på fältet, medan NOA ansvarar för utveckling, samverkan och utbildning. På NOA arbetar kriminalkommissarie Kajsa Wahlberg. Hon är polisens nationella rapportör för människohandel.

– I våra ärenden ser vi att det främst är människor från Bulgarien och i vissa fall Rumänien som varit utsatta. Många av dem vet inte vad människohandel är eller vad som är lagligt eller olagligt i Sverige. Vi måste titta bakom genom att spana, telefonavlyssna och skaffa bevisning innan vi gör tillslag, säger hon.

Det är bristen på resurser som gör att polisen inte kan jobba mer uppsökande enligt Kajsa Wahlberg. Utredningarna är kostsamma och det finns en brist på utredande personal.

– Vi kan inte gå runt och fråga alla. I värsta fall kan det också vara så att inte alla poliser förstår att de möter ett brottsoffer. Människohandel är inte så vanligt för dem som är ute på fältet, så de kanske inte med en gång förstår vad det handlar om, säger Kajsa Wahlberg.

Enligt Kajsa Wahlberg finns också en myndighets-skräck hos flera utsatta EU-medborgare då flera av dem inte litar på polisen i sitt eget hemland. Det gör det svårare för polisen att skapa ett förtroende.

– Dels är det naturligtvis en resursfråga. Och dels kanske det finns andra än polisen som har lättare att nå dem. Jag skulle kunna tänka mig att man som frivilligorganisation kunde lämna en liten lapp med kontaktuppgifter och vart man ska vända sig om man är tvingad till något man inte vill.

Det har gått en dryg månad sedan första mötet med Maria. Första gången var i oktober. Nu har vintermörkret lagt sig och decembervinden är kall. Hon sitter på sin vanliga plats på en central gata i stans finaste kvarter. Julstressade människor går förbi med händerna fulla av kassar. En man stannar upp hos Maria i strömmen av människor. De pratar ett tag, sedan reser sig Maria upp. Hon lämnar sina saker och de går iväg tillsammans.

MELLAN NYA OCH GAMLA Ullevi ligger polishuset. Genom den vita karuselldörren till receptionen kommer Britt Svenberg med bestämda steg. Hon har jobbat inom människohandelsgruppen i Polisregion Väst i flera år.

– Jag kan inte påstå att vi har full koll på tiggeriet. Vi jobbar inte alls mot gruppen nu, säger hon.

Människohandelsgruppen ska arbeta emot alla typer av brott kring människohandel. Det innebär allt från prostitution till människor som utnyttjas inom tiggeri. Ett arbete som kräver att gruppen måste prioritera.

– Om jag måste välja mellan en minderårig tjej i prostitution eller en vuxen människa som tvingas tigga väljer jag den minderåriga tjejen. Vi har inte resurser att utreda allt, säger Britt Svenberg.

I förhörssrummet flyger det runt en bananfluga som är svår att inte tänka på. Det hörs en hög smäll när Britt plötsligt slår handen i bordet för att döda flugan. Sedan fortsätter hon berätta varför människoexploatering inte borde vara ett brott deras grupp utreder.

– Hos oss är det placerat i en hög konkurrens av andra allvarliga brott. Hade de lokala områdena haft ansvaret, så hade brottet haft en bättre plats i balansen. Men

samtidigt har de också fullt upp. Allt grundar sig i att det finns för få poliser, säger hon.

Det Britt menar med hög konkurrens är de brott som upptäcks via polisens iakttagelser eller tips. Där måste de själva ta fram bevis eftersom de inte har ett offer som har bett om hjälp och som berättar sin historia.

– Alla anmälda brott utreds så klart, men det är väldigt sällan vi får in anmälningar om människohandel eftersom de som är utsatta inte vet att de är offer, säger Britt.

Människohandel är ett brott som enligt EU ska prioriteras av polisen. Även på polisens hemsida står det att människohandel är ett prioriterat område för dem. Polisen vill inte att Sverige ska vara en attraktiv marknad för människohandel. Bakom finns oftast organiserad brottslighet.

– Jag tycker inte det är prioriterat, säger Britt Svenberg som blir tyst och tänker efter:

– Jag vet inte vad jag ska säga. Under 2019 har vi inte haft en enda dom kopplad till människohandel eller människoexploatering. Men vi har utbildat en hel del poliser gällande människohandel, så det borde göra att fler brott anmäls från vår sida.

Efter att mannen hämtat Maria från sin plats korsar de rusningstrafiken. Genom bruset av bilmotorer och sorlet från människor hörs en julkör. Maria och mannen går in i en kiosk och köper en korv. De går ut från kiosken och ställer sig framför den. Maria räcker över en sedelbunt med pengar. Bakom dem, på andra sidan vägen, sjunger julkören. Till tonerna av Tomtarnas julnatt räknar mannen sedlarna och mynten. Han vecklar ut sedel för sedel framför Maria. Många stannar till för att titta på julkören. Deras ryggar är vända mot Maria. Mannen stoppar ner pengarna i sin ficka och de går skilda vägar.

Maria äter upp och går tillbaka till sin plats. Det finns många möjliga anledningar till varför Maria överlämnade sina insamlade pengar till mannen. Kanske håller han dem säkra, så att hon inte blir av med dem om hon blir rånad. Kanske är Maria skyldig honom pengar. Eller så kan det också vara att han tjänar pengar på att Maria tigger.

FRÄLSNINGSARMÉNS ARBETE MOT MÄNNIS-KOHANDEL leds av juristen Madeleine Sundell. Enligt henne är det få utsatta EU-medborgare som vet om att de har rätt till skydd och stöd.

– Ska vi verkligen kräva att utsatta människor från de fattigaste delarna av Europa ska ha kunskap om svensk

Foto: Linnea Burén

VEM SKA GÖRA VAD?

POLISEN

Polisen är den myndighet som ansvarar för att öka människors trygghet och minska brottsligheten i Sverige. Polisen ska jobba för att förebygga brott och se till att fler brott klaras upp. När ett brott polisanmäls har polisen också ansvar att informera brottsoffret om dess rättigheter.

Polisens avdelning NOA, nationella operativa avdelningen, och de olika polisregionerna ansvarar för polisens arbete kring människohandel kopplat till tiggeri. Polisregionerna är ansvariga för det operativa arbetet ute på fältet, medan NOA ansvarar för utveckling, samverkan och utbildning.

Sedan 2004 är all form av människohandel förbjuden i Sverige. Den 1 juli 2018 tillkom också en ny lag som gör det straffbart att utnyttja någon genom bland annat tvångsarbete och tiggeri. Det kallas för människoexploatering.

SAMORDNING

Länsstyrelsen i Stockholms län har mellan 2016 och 2019 ett nationellt uppdrag att samordna arbetet med utsatta EU-medborgare som vistas tillfälligt i Sverige utan uppehållsrätt. Deras främsta uppgift är att fungera som en länk mellan olika aktörer som arbetar med frågan. Uppdraget innebär bland annat att vägleda kommuner, ta reda på vilken hjälp de som jobbar med målgruppen behöver och samla in lägesbilder från landets regioner.

Den nationella samverkan i frågor som rör människohandel överfördes till den nya Jämställdhetsmyndigheten den 1 januari 2018. När reportaget skrevs var det ännu inte bestämt vem som skulle ta över samordningsuppdraget för EU-medborgare 2020.

EU

2011 tog Europaparlamentet och rådet fram ett direktiv om människohandel i EU:s medlemsländer. Där står bland annat att, bekämpa och förhindra människohandel ska vara en prioriterad angelägenhet för unionen och medlemsstaterna.

SOCIALTJÄNSTEN

Enligt socialtjänsten har kommunen det yttersta ansvaret för alla personer som vistas i staden, oavsett om de bara är här på besök i tre månader eller har bott här i hela sitt liv. Det betyder bland annat att alla har rätt till hjälp i akuta situationer.

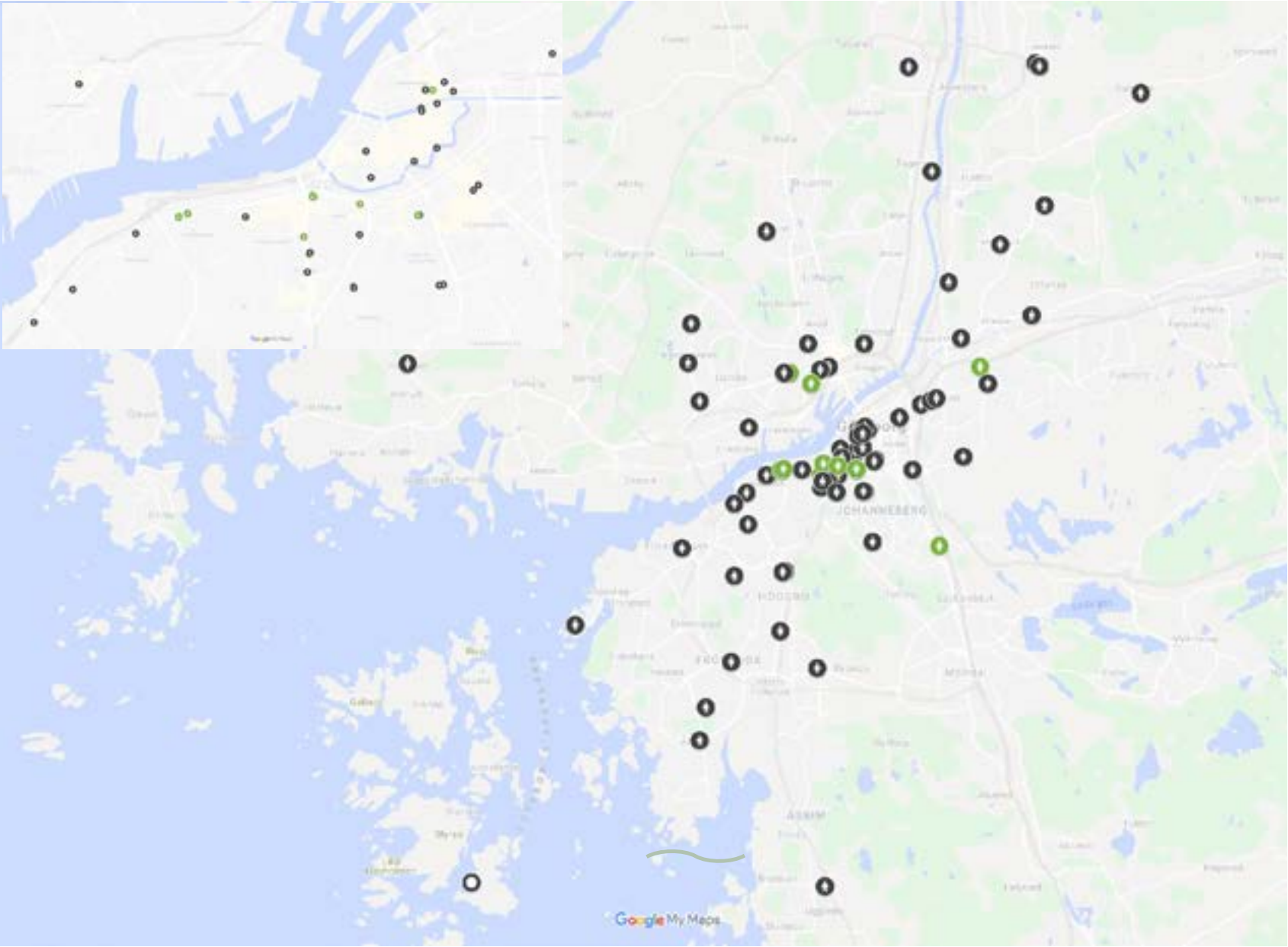
Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för de personer som vistas i kommunen, oavsett om de bara är här på besök i tre månader eller har bott här i hela sitt liv. Det står skrivet i socialtjänstlagen, vilket är den lag som socialtjänsten arbetar utefter. Det betyder bland annat att alla har rätt till hjälp i akuta situationer.

Göteborg är uppdelat i tio olika stadsdelar. I varje stadsdel finns en socialtjänst som har ansvar för sina respektive invånare och är de som har det yttersta ansvaret för att ingen i kommunen får illa. Utöver varje stadsdels socialtjänst finns också Social resursförvaltning. De arbetar med övergripande uppdrag och frågor som rör hela staden Göteborg. Till exempel bedriver förvaltningen en socialjour, istället för att det ska finnas en socialjour i varje stadsdel. Förvaltningen bygger sin verksamhet utifrån det stöd som önskas av stadsdelarna.

IDÉBURNA ORGANISATIONER

Mycket av arbetet att bekämpa människohandel eller att hjälpa utsatta EU-medborgare görs av ideella organisationer. Exempel på frivilligorganisationer som jobbar med dessa ämnen i Göteborg är: Räddningsmissionen, Frälsningsarmén och Göteborgs kyrkliga stadsmissionen. I Göteborg har kommunen och dessa organisationer tecknat ett så kallat IOP-avtal som innebär att kommunen finansierar en del av hjälporganisationernas verksamhet riktat mot utsatta EU-medborgare.

Källor: Polismyndigheten, Socialstyrelsen, Göteborgs stad, Utlämningslagen, minoritetslagstiftningen, Räddningsmissionen, Stadsmissionen, Frälsningsarmén, EU, jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen.

Kartan visar de EU-medborgare som ingår i undersökningen. De gröna ringarna markerar de som hade Swish, de svarta markerar de som inte hade det.
Karta: Viktoria Berggren

lagstiftning? Det kan vi inte göra menar jag. Vi kan inte bara stå och vänta på att de kommer till oss. Om de nu kommer, säger Madeleine Sundell.

Enligt Madeleine Sundell är det vanligt att gärningsmännen kontrollerar EU-medborgarna genom att tvinga dem att begå kriminella handlingar, vilket gör att de inte vågar berätta om sin utsatthet.

– Ansvaret ligger på samhället och staten. Det betyder att samhället ska kliva in och berätta att de utsatta har rätt till skyddade boenden, ett målsägarbiträde och få mat i magen. De har rätt att bli tagna på allvar. Eftersom

vi inte berättar att de är potentiella brottsoffer vet de inte om det, säger Madeleine Sundell.

Maria får en värmd soppa. Hon ler stort. Vinden är skoningslös och alla som kan beger sig hemåt. Maria sitter kvar. Hon har precis lämnat ifrån sig sina pengar. Nu ska muggen fyllas på igen.

KLACKARNA EKAR MOT MARMORGOLVET när kommunalrådet Nina Miskovsky möter oss i rådhusets

entré. Innanför dörrarna öppnar sig Gunnar Asplunds arkitektritade rådhushall i ljus trä med glasvägg ut mot rådhusgården. Här sitter Göteborgs politiska ledning och sedan elva månader tillbaka är moderaten Nina Miskovsky ordförande för Social resursnämnd och leder nämndens arbete.

Social resursförvaltning, som ansvarar för arbetet med utsatta EU-medborgare i Göteborg, lyder under kommunpolitikerna i Social resursnämnd. Nämnden fattar beslut och styr över förvaltningens uppdrag. – Det är en relativt ny situation som har varit de senaste åren när det gäller tiggeri. Det har varit sådana volymer som vi inte sett tidigare. Då finns det inte några färdiga koncept, någon mall som vi kan följa eller lagar som är jättetydliga, säger Nina Miskovsky, kommunalråd och ordförande för Social resursnämnd.

För fem år sedan beslutade kommunstyrelsen i Göteborg tillsammans med alla kommuner i Göteborgsregionen att ta fram en handlingsplan för arbetet med EU-medborgare i utsatta situationer. Planen ska fungera som en vägledning i vilka insatser som kan genomföras för att Göteborg på ett hållbart och långsiktigt sätt ska kunna arbeta med utsatta EU-medborgare.

Där står det bland annat att kommunen ska vara uppmärksam på om människor som vistas här är utsatta för människohandel, utnyttjande

eller våld i alla dess former.

– Jag tycker vi försöker vara uppmärksamma. Och om man jämför med andra kommuner så har vi en systematik med samverkan. Det är inte lätt. Vi har uppsökarverksamheten som ska försöka se om det finns missförhållanden. Det arbetet är enormt viktigt, säger Nina Miskovsky.

Social resursförvaltning bedriver ett uppsökande fältarbete som kallas Uppsökarenheten. Varje kväll, året runt, fram till 01.00 går två fältarbetare ut på Göteborgs gator för att söka upp personer som lever i hemlöshet för att erbjuda akut hjälp och övernattningsplatser. Men enligt uppdraget ska fältarbetet främst vara riktat mot

Nina Miskovsky, kommunalråd och ordförande för Social resursnämnd.
Foto: Anton Lorentzson

hemlösa göteborgare och inte utsatta EU-medborgare. – Vi har ju ett kärnuppdrag. Det handlar om vad man har för rättigheter när man kommer hit. När EU-migranter vistas här ska de stå för sin egen försörjning, ha en försäkring och ha uppehållsrätt. Det är så det ska vara, säger Nina Miskovsky.

Jo, men om man är utsatt för ett brott och har blivit lurad hit kan det bli svårt?

– Fast hur ska kommunen få veta det, om man inte personligen går runt och pratar och frågar alla som befinner sig här?

Men är det inte det som den uppsökande verksamheten borde göra?

– Fast det är ett jättejobb. Då skulle de få prioritera bort allt annat. Det handlar om prioriteringar och om vilka rättsliga skyldigheter vi har som kommun och inte. Om vi prioriterar sådant som vi inte har skyldighet att göra är risken att de som vi har skyldighet att ta hand om inte får någon hjälp. Till exempel svenska medborgare som vi har skyldighet enligt lag att hjälpa, säger Nina Miskovsky.

Jo, men enligt socialtjänstlagen så har Göteborgs stad ett ansvar för alla som vistas i kommunen?

– Jo men den delen, jag känner inte att det innefattas där, om jag ska vara helt ärlig. Alla som vistas i kommunen har inte samma rätt till vårt sociala välfärdssystem. Det är där skillnaden ligger. Som alla andra länder har vi olika skyldigheter när det gäller folk som har uppehållstillstånd eller är medborgare, och de som är här tillfälligt. Det är ohållbart att ha det på något annat sätt.

Men vem ska hjälpa dem?

– Det måste lösas på hemmaplan. Ett stort ansvar ligger på EU-länderna som EU-migranterna kommer från. Jag ser inte att lösningen för ett helt lands befolkning är att åka till andra länder och tigga eller panta flaskor. Jag känner att här måste EU bli mycket bättre, man måste följa upp vart bidragen går. Ska de vara med i EU så måste de uppfylla kraven på mänskliga rättigheter och allting som man faktiskt har skrivit under på, säger Nina Miskovsky.

DET ÄR INTE BARA

Bulgarien och Rumänien som ska följa EU:s krav på mänskliga rättigheter. Det har alla medlemsländer en skyldighet att göra. Vid två tillfällen, 2014 och 2018, har Europarådets expertgrupp på människohandel, GRETA, riktat kritik mot Sveriges arbete mot människohandel. I den senaste rapporten handlar kritiken bland annat om att polisarbetet inte är tillräckligt förebyggande och att antalet utredningar, åtal och domar är förhållandevis få i Sverige.

Maria sitter på sin vanliga plats. Men den ser annorlunda ut. Den är omringad av en stad som lyser av julpynt. – Jag har varit i Sverige i ett år, i både Göteborg och Stockholm, säger hon. Hon skrattar till när hon pratar. Det är svårt att förstå var hon sover för samtalet är till en början luddigt. Hon berättar både om tält i skogen och kyrkan. Hon ändrar sig en sista gång. – Jag bor med människorna från Bulgarien som tog mig hit.

KOMMUNENS UPPSÖKARENHET SOM FOKUSERAR på hemlösa göteborgare är inte den enda verksamheten i Göteborg som jobbar uppsökande på stadens gator. I samarbete med Göteborgs kommun finns också Räddningsmissionens uppsökande verksamhet. Den består av tre stycken fältarbetare som är ute varje dag och försöker sprida information om vart man kan vända sig om man befinner sig i en utsatt situation.

Daniel Åman, projektledare på Räddningsmissionen, menar att det är bra att få de utsatta EU-medborgarna till deras lokaler så att man har chans att sitta ner och prata med dem. Höra om deras behov men också berätta

om hur det svenska samhället fungerar.

– Efter den uppsökande verksamheten börjar ett extra viktigt arbete. Om jag får önska någonting samhället kan utveckla, så är det ett mer strukturellt, långsiktigt socialt arbete. Många som kommer hit skulle med rätt stöd kunna hitta ett jobb och bidra till samhället på det sättet, säger Daniel Åman.

VAD HAR VI KOMMIT FRÅM TILL?

Vi har träffat och pratat med 86 personer som tigger i Göteborg, utav dessa var 18 stycken män.

16 stycken hade möjlighet att ta emot pengar via Swish.

Alla kommer ifrån Rumänen och Bulgarien, förutom två. De kommer ifrån Moldavien och Makedonien.

Vi träffade flest i centrala Göteborg, men vi har också träffat EU-medborgare som tigger i bland annat Torslanda, Angered och Askim.

ÄVEN POLISEN SER DE

här bristerna. Idag ställs kravet att en brottsutsatt EU-medborgare själv måste anmäla brottet till polisen, för att få stanna i landet och bli skyddad. Genom att anmäla brottet får EU-medborgaren ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i 30 dagar. Om EU-medborgaren känner sig redo att gå vidare i en rättsprocess och samarbeta med polisen, förlängs uppehållstillståndet ytterligare och den utsatta har rätt till skydd. I flera år har polisen föreslagit för regeringen

att Sverige borde försöka underlätta för brottsutsatta EU-medborgare, efter att någon har upptäckt att de är utsatta för människohandel.

– Att gå till polisen är svår tröskel för många. Därför föreslår vi att det inte ska finnas något krav på att man måste gå till Polisen för att få de här 30 dagarna. Istället skulle det kunna vara hos Socialtjänsten som man söker den här månaden av betänketid som brottsoffer, säger Kajsa Wahlberg.

Om EU-medborgaren kan anmäla brottet till Socialtjänsten tror polisen att fler brottsutsatta skulle våga anmäla, vilket i sin tur skulle kunna leda till fler fällande domar.

I sitt arbete på Frälsningsarmén har Christel Aronsson mött flera människor som hon misstänker utnyttjas av andra och mår dåligt.

– Det är fruktansvärt. Jag har stött på många när jag har varit ute på fältarbete. De människorna kommer inte hit till oss. Många är så rädda att de inte vågar anmäla. Problemet är att när det väl kommer till kritan har vi inte verktygen och vet inte hur vi ska göra, säger hon.

Vi sätter oss bredvid Maria, på platsen hon sitter varje dag. Hon blir förskräckt.

– Sitt inte på marken! Det är kallt! Här, sätt dig på min vante.

Berätta om hur du kom du till Sverige?

– Det var några människor som träffade mig i Bulgarien. De berättade att jag borde åka till Sverige för att tigga, eftersom man kan tjäna bättre pengar här. De sa att de kunde betala min biljett till Sverige. Nu betalar jag dem en andel av allt jag tjänar, säger Maria.

Det finns ingen tvekan i hennes röst, ingen eftertänksamhet. Det är en självklarhet att betala.

Är det en skuld från biljetten hit som du betalar av?

Hon viftar med armen och ler stort.

– Nej! Biljetten har jag redan betalt av. Nu betalar jag bara för att få stanna kvar.

Är det bara du som gör det?

– Nej, det finns fler. Alla måste betala hälften.

DET BÖRJADE MED ETT rykte. Ett rykte som sa att personer använder Swish för att kontrollera och utnyttja EU-medborgare som tigger. Var det sant? Inte bland de personerna som vi träffat. Men fortfarande finns ingen som vet hur många utsatta EU-medborgare som lever i Göteborg. Ingen vet heller hur många som är utsatta för brott eller hur de mår. Alla EU-medborgare befinner i en särskild riskzon för att utsättas och är ett potentiellt brottsoffer.

Madeleine Sundell, som leder frälsningsarméns arbete mot människohandel, tycker att samhället gör för lite när det handlar om att hjälpa potentiellt brottsutsatta EU-medborgare.

– Är människor i en riskzon ska samhället jobba förebyggande. Vi har ansvaret att prata med de utsatta och berätta vad de har för rätt till skydd och stöd utifrån att något händer dem. Men det har blivit en mycket känsligare politisk fråga där man bara pratar om tiggeriförbud, ja eller nej. Istället för att prata om människohandel, ja eller nej, säger Madeleine Sundell.

– Jag vill inte åka tillbaka till Bulgarien. Här tjänar man mycket bättre. Jag har ingenting i Bulgarien. Ingen familj, ingen bostad, inga relationer. Det är bättre för mig att stanna här. Jag försökte tigga i Bulgarien, men fick ingenting.

Vi ler stort mot varandra och skakar hand. Vi frågar om vi kan komma och prata någon annan gång.

– Ja! Jag är alltid här.

“God jul!” ropar Maria efter oss när vi går därifrån.

VIKTORIA BERGGREN, LINNEA BURÉN, ALICE EDWARDS, ANTON LORENTZSON, EMILIA SÖDERHOLM, EMMY WESTLING,